

Motion till riksdagen
2005/06:Ub346

av Ulf Nilsson m.fl. (fp, m, kd, c)

Forskning med hög kvalitet

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	2
4	Forskningens kvalitet är avgörande för samhällsutvecklingen.....	4
5	Forskningen måste ges större frihet.....	7
6	Resurserna till forskningen måste öka.....	7
6.1	Bättre villkor för forskarna.....	8
7	En annan fördelning för effektivare resursanvändning	9
8	Stärk forskningens roll för företag och tillväxt	10
8.1	Inrättande av ett nationellt institut för hälsa och medicin.....	10
9	Använd EU:s forskningssatsningar rätt.....	11

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningspolitikens inriktning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett bättre beslutsunderlag för fördelningen av resurserna för forskning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningens frihet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett nytt system för pris- och löneuppräknig.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till universitet och högskolor för forskning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principerna för fördelning av fakultetsanslagen mellan olika universitet och högskolor.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en oberoende utvärdering av den nuvarande forskningsfinansieringen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om teknisk och naturvetenskaplig forskning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att stimulera kommersialiseringen av forskningsresultat.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av ett nationellt institut för hälsa och medicin.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om doktorandtjänster.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att öka antalet forskartjänster och förbättra forskarnas villkor.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningssamarbetet inom EU.

3 Inledning

Sverige behöver en forskningspolitik som medverkar till att ge vårt land en möjlighet att bli en långsiktigt framstående aktör i det snabbt framväxande globala kunskapssamhället. Det behövs starka, självständiga universitet och en mångfald av forskningsfinansiärer. Det behövs också ett företagsklimat som gör att vi kan behålla de stora företagens forskning i Sverige, locka till oss andra företag samt göra det möjligt för en ny generation av små- och medelstora företag att växa upp. Att förmå utveckla och behålla attraktiv

Fel! Okänt namn på

företagsforskning är en viktig del av en nationell forskningsstrategi. Kunskapskluster i världsklass som redan finns eller är på väg att etableras behöver stimuleras. Forskare och forskningsfinansiärer runt om i världen ska se Sverige som ett lockande land att forska och investera i. Det måste finnas utrymme för fri långsiktig forskning. Annars kommer även den mera behovsriktade forskningen att också utarmas.

Allians för Sverige – Moderaterna, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet – vill främja den fria forskningen och forskningsutförarnas självbestämmanderätt. Målen för vår forskningspolitik är:

- att garantera förutsättningarna för forskningsmiljö i världsklass
- att garantera forskningens frihet
- att skapa förutsättningar för utveckling och bibehållande av starka och självständiga forskningsinstitutioner
- att fokusera på grundforskning, forskarutbildning och postdoktoral verksamhet
- att satsa extra på de allra mest framstående forskarna och forskarlagen
- att staten tar ansvar för forskning och utveckling av omedelbar betydelse för den egna verksamheten
- att ge goda förutsättningar för internationellt forskningssamarbete.

Allians för Sverige vill uppnå detta genom en rad åtgärder under åren 2006–2010, vilka sammanfattas i det följande.

- Vi vill väsentligt förstärka den högre utbildningen och forskningen både genom reformer som främjar frihet och mångfald och genom resurser som gör det möjligt att utveckla utbildningens och forskningens kvalitet.
- Vi vill öka forskningsanslagen med ytterligare 2 miljarder kronor, utöver regeringens förslag, under den kommande femårsperioden, i syfte att förstärka den fria forskningen, finansieringen av doktorander och insatserna på för Sverige framgångsrika och vitala områden.
- Vi vill utveckla ett nationellt institut för hälsa och medicin för att kraftsamla kring strategiska områden som bioteknik med medicinsk inriktning, bioinformatik, klinisk forskning och IT inom hälso- och sjukvården.
- Vi vill avpolitisera universitetsstyrelserna och minska det icke-akademiska beslutsfattandet för att öka forskarnas och lärarnas frihet att själva råda över verksamheten. Ledamöterna i de statliga forskningsrådets och forskningsstiftelsernas styrelser ska inte utses av regeringen utan av vetenskaps-samhället för att tillförsäkra forskningen ökad frihet.
- Vi vill att de direkta anslagen till lärosätena, de s.k. fakultetsanslagen, fördelas enligt ett transparent och förutsägbart system som premierar kvalitet och utveckling av forskningsmiljöerna.
- Vi vill öka de direkta anslagen till lärosätena för att möjliggöra fler doktorandtjänster och postdoktorala tjänster och förbättrade villkor för forskarna.
- Vi anser att såväl fler doktorandtjänster som postdoktorala tjänster behövs för att skapa bättre villkor för unga forskare.

Fel! Okänt namn på

- Vi anser att en oberoende utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering behöver tillsättas för att utreda i vilken grad denna typ av organisation bidrar till att stärka svensk forskning och utveckling.
- Vi anser att den tillämpade forskningen utgör en viktig länk mellan vetenskaplig grundforskning och utvecklingen av kommersiella produkter. Det behövs långsiktiga satsningar som ger utrymme och ökade drivkrafter för kommersialisering av forskningsresultat.
- Vi anser att universitet och högskolor själva ska skapa lämpliga nätverk för utvecklande av forskarskolor och framväxande av kunskapskluster.

4 Forskningens kvalitet är avgörande för samhällsutvecklingen

Den mänskliga civilisationen är intimt förbunden med kunskapens framväxt. I dagens samhälle är den vetenskapliga forskningen både ett självändamål, genom att den svarar mot människans ständiga vilja att förstå sin värld, och också ett medel genom dess centrala betydelse för den ekonomiska utvecklingen i ett kunskapssamhälle.

Både forskningens omfattning och kvalitet är av stor betydelse för den högre utbildningen och för kunskapsstillväxten i samhället. Forskningen bidrar till ekonomisk tillväxt och medverkar till att skapa välfärd och en positiv utveckling. Forskning inom t.ex. humaniora, är ofta kulturbärare och bidrar till ökad livskvalitet genom att skapa sammanhang och självreflektion. Kunskap om humaniora är en resonansbotten till vårt samhälles värdegrund. Tillgången till akademisk utbildning och forskning i olika delar av landet är därför viktig.

Det är också nödvändigt att säkerställa goda villkor som en förutsättning för framgångsrika forskningsmiljöer och för ett ändamålsenligt och kreativt nätverksbyggande mellan olika lärosäten och även andra forskningsaktörer inom och utom landet. Detta krävs för att säkra en högkvalitativ forskning med såväl bredd som spets.

Kunskap är det helt centrala för människans personliga växt, regional utveckling och internationell konkurrens. Ny kunskap lägger grunden för välstånd och kulturell utveckling. Utvecklingskraft beror på hur väl folk och nationer förmår att stimulera och tillvarata den enskildes lärande och kunskapsutveckling. Ett kunskapssamhälle fordrar specifika villkor för att vara långsiktigt hållbart, flexibelt och nyskapande.

Sverige står sig redan i dag väl i den internationella konkurrensen i ett flertal avseenden. World Economic Forum har placerat Sverige på femte plats av 60 undersökta länder i fråga om konkurrenskraft. Merrill Lynch rankar Sverige som det för närvarande bästa tillväxtlandet i världen, mycket tack vare den tekniska utvecklingen. Öresundsregionen placerar sig t.ex. mycket högt, tillsammans med Tokyo och Los Angeles.

Konkurrensen har skärpts till följd av globaliseringen. Länder och regioner med de största kompetensbaserna och de mest kreativa kunskapsmiljöerna

ligger i bräschen för all utveckling. Denna konkurrens medför nya utmaningar men också stora möjligheter:

- Geografisk konkurrens är en del av verkligheten för en kunskapsnation. I en globaliserad ekonomi dras människor till de mest attraktiva regionerna och orterna, områden som kan erbjuda en inspirerande totalmiljö.
- Institutionell konkurrens leder till specialisering. Alla lärosäten kan inte vara bra på allting – men alla har möjlighet att profilera sig inom ett specialområde. Universitet och högskolor världen runt kommer att i ökande grad konkurrera sinsemellan för att locka till sig de bästa studenterna och forskarna.
- Även personlig konkurrens är en viktig del av kunskapssamhället. Individens kunskaper kompletterar nu industrisamhällets maskiner och kapital. Varje människa har potential att växa och skapa sin framtid. Varje individ måste ha möjligheten att utveckla sina bästa sidor och ta aktiv del i akademi och arbetsmarknad av egen kraft.

Internationalisering och globalisering har blivit en del av verkligheten. Den globala ekonomin har en avgörande påverkan på Sveriges möjligheter och förutsättningar att långsiktigt skapa välbefinnande och trygghet. Detta innebär att världen i dag bildar ett slags global marknadsplats där kunskap och kreativitet skapar nya möjligheter i jakten på idéer och kunnande.

I en öppen värld, där utländska studenter söker sig till svenska lärosäten och allt fler svenska studenter läser utomlands, bryts gränser ned. Ett välutvecklat internationellt utbyte är en nödvändighet för att Sverige ska kunna tillgodogöra sig resultat frambringade i andra länder och för att vår egen forskning ska kunna hålla en internationellt jämförbar hög standard. Det är också viktigt att svenska forskare står väl rustade att verka i andra länder.

Sverige har att möta ett antal utmaningar i strävan efter att bli en kunskapsnation i absolut världsklass. En av dessa utmaningar är att skapa ett individ- och samhällsklimat som ger alla människor de bästa möjliga förutsättningarna att växa. För detta är kunskap av den största betydelse. Därför måste utbildningssystemet och forskningsmiljön i Sverige vara av högsta klass. Utbildningssystemet kan dock aldrig ses isolerat från resten av samhället – individ- och forskningsklimatet hänger intimt samman med hur väl kunskapssamhället i stort kan utvecklas. I Sverige är ett grundläggande problem att det inte lönar sig särskilt väl att investera i en god utbildning så länge man väljer att arbeta och betala skatt i Sverige. Människor måste känna att deras personliga investeringar i utbildning lönar sig.

När forsknings- och utvecklingsinsatser (FoU) enbart mäts som andel av BNP ligger Sverige sedan flera år i topp. Till bilden hör dock att detta huvudsakligen beror på stora insatser inom näringslivet och försvaret. Den svenska industrin står för en betydande del av FoU-investeringarna; i förhållande till folkmängden är industrins satsningar i nivå med de amerikanska och den schweiziska. FoU-insatserna är emellertid koncentrerade till ett fåtal stora företag och utgörs till övervägande del av utvecklingsarbete. De tio största företagen i landet svarar för omkring hälften av företagssektorns totala FoU-utgifter.

Fel! Okänt namn på

Företagens insatser har lett till stora framgångar, inte minst inom tillämpad forskning på strategiskt viktiga områden. Företagen är dock känsliga för flera faktorer utanför ramen för utbildnings- och forskningspolitiken, t.ex. det ekonomiska klimatet, de allmänna villkoren för företagande och tillgången på utbildad arbetskraft. Är dessa villkor inte attraktiva och stimulerande flyttar hela företagen utomlands. Även flytt av huvudkontor utomlands utgör en risk, eftersom forsknings- och utvecklingsarbete ofta följer huvudkontorens placering av företagsstrategiska skäl.

Sverige har tappat i attraktivitet och därmed sin plats bland forskarvärldens ledande nationer. Den socialdemokratiska regeringen tillåter att resurserna till forskning urholkas år efter år. Ett vanligt mått på forskningsframgång är hur ofta man citeras i vetenskapliga sammanhang. Det har skett en minskning när det gäller citaten av svensk forskning de senaste åren. Många svenska forskare flyttar utomlands, och vi lyckas inte locka hit forskare från andra länder i den utsträckning som ett litet land som vårt skulle behöva.

Vad Sverige behöver är inte en engångsinsats för att klara ett generationsskifte utan en nationell strategi för att skapa en attraktiv miljö för högre utbildning och forskning. Sverige behöver en forskningspolitik som medverkar till att ge vårt land en reell möjlighet att bli en framstående aktör på den globala kunskapsarenan.

Den forskningsproposition som riksdagen biföll i våras, var mer lik ett utvidgat pressmeddelande och innehöll främst en beskrivning av hur regeringen avsåg att fördela tillgängliga resurser. Den var därigenom inte en forskningspolitisk proposition i vanlig mening. Den innehöll ingen systematisk genomgång av principer och mål vad avser statens roll i fråga om forskning och utvecklingsarbete. I stället upprepades de olika, ofta otydliga målen och prioriteringarna som tidigare angivits. Det fanns inte heller någon tydlig forskningspolitisk inriktning. Det som regeringen ansåg vara högprioriterade forskningsområden i den förra forskningspolitiska propositionen var inte nödvändigtvis längre det fyra år senare. Den innehöll inga förslag om nya forskningsresurser utöver de som redan aviserats. Regeringen redovisade inte heller någon utvärdering av vad som uppnåtts som ett resultat av den föregående forskningspolitiska propositionen. Regeringen har också ägnat sig åt ”skyltbyten” där lärosätena ändrat namn från högskola till universitet men inte erhållit motsvarande resurser. Denna politik är vi kraftfulla motståndare till.

Allians för Sverige anser att det krävs ett bättre beslutsunderlag för svensk forskningspolitik.

Fördelningen av resurser skedde i forskningspropositionen genom en höggradig detaljstyrning. Detaljerade satsningar som definitivt förefaller att vara nere på projektnivå pekades ut. Som ett exempel fick Vetenskapsrådet 12 miljoner kronor för genusforskning och 5 miljoner kronor till en forskarskola i design.

Ett annat exempel på att regeringen ger sig själv rätten att bestämma om hur alla medel ska användas är anslaget till Vetenskapsrådet. Regeringen har här in-tecknat i stort sett hela nytillskottet av medel under treårsperioden med angivelser av vad Vetenskapsrådet ska ge stöd till. Styrningen framgår sär-

skilt tydligt av att rådet också tilldelas vad som rubriceras som resurser för ”forskningens infrastruktur”, vilka år 2005 ska uppgå till 42 miljoner kronor. Vetenskapsrådets samlade anslag ska samma år uppgå till 2 500 miljoner kronor.

Alliansen anser att Sverige behöver återgå till den princip som tidigare var självfallen, nämligen att de politiska organen endast ska göra övergripande, värderingsgrundade bedömningar, medan universitet, högskolor och forskningsfinansierande myndigheter ska svara för vetenskapliga och professionella bedömningar samt den närmare uppläggningsen av verksamheten.

Det behövs också ett bättre beslutsunderlag för hur de statliga resurserna till forskning ska fördelas för att uppnå balans mellan fasta och rörliga resurser, dvs. mellan direkta anslag till universitet och högskolor å ena sidan och resurserna via forskningsråden och Vinnova å den andra.

5 Forskningen måste ges större frihet

Lärosäten och forskare måste fritt tillåtas att avgöra vilka forskningsfrågor som ska ställas och vilka forskningsprojekt som ska bedrivas. Lärosätena och forskningsråden ska självständigt bevilja anslag till grundforskning utifrån vetenskapliga meriter. Denna frihet måste naturligtvis kombineras med ett ansvar. Det behövs därför en etisk plattform och diskussion kring forskning och hur forskningsresultat ska tillämpas.

Kontakten mellan forskningen och det omgivande samhället behöver förbättras. Det finns ett stort behov av behovsriktad och tillämpad forskning för att lösa viktiga och närliggande problem i samhället och arbetslivet. Men om inte den fria, långsiktiga forskningen är livskraftig, kommer också den mer behovsriktade forskningen att utarmas. Det är därför viktigt att inse att alla forskningsområden har ett behov av en nyfikenhetsbaserad fri forskning, även de områden som normalt anses som mer tillämpad forskning.

För att tillförsäkra forskningen större frihet behöver de statliga forskningsrådets och forskningsstiftelsernas självständiga ställning säkras. Ledamöterna ska inte utses av regeringen utan av vetenskapssamhället. Regeringens direkta inflytande över högskolestyrelser ska avskaffas. Ordföranden och ledamöterna i högskolestyrelserna ska utses av lärosätena själva. Bland ledamöterna ska det finnas allmänföreträdare, som kan komma från politiken, näringslivet eller ha annan kompetens. Rektorn ska kunna vara ordförande i högskolestyrelsen.

6 Resurserna till forskningen måste öka

Starka och självständiga universitet och högskolor är en förutsättning för forskningens frihet. De senaste sex åren har anslagen till grundutbildning urholkats med närmare 30 %. Denna utveckling måste vändas. Det blir sär-

Fel! Okänt namn på

skilt nödvändigt i ljuset av en från regeringen alltmer centralstyrd forskning och en ny struktur med starka centralistiska drag.

Resurserna till forskning och forskarutbildning har alltså urholkats rejält under Socialdemokraternas tid vid makten. Forskarutbildningens volym har expanderat kraftigt, men detta har inte åtföljts av motsvarande resursförstärkning. Detta riskerar kvaliteten på forskarutbildningen. Med urholkade fakultetsanslag riskeras speciellt grundforskningen inom områden som inte ansetts kortsiktigt högprioriterade och därför tenderar att ha en liten andel extern finansiering. Det gäller exempelvis vissa ämnesområden inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, som redan i dag förfogar över en betydligt mindre andel av forskningsresurserna än t.ex. medicin och teknik.

Den forskningspolitiska propositionen i våras innehöll regeringens bedömning och en plan för en ökning av forskningsanslagen med 2,34 miljarder kronor under en fyraårsperiod. I höstens budgetproposition fördelas dessa ökade anslag på olika verksamheter och över de fyra åren. Den största delen av denna ökning ligger under det sista året, 2008. För de första tre åren täcker ökningen knappast ens de kostnadsökningar som höjda löner och priser medför. Regeringen tillämpar en pris- och löneuppräknings på endast 1 %. Kostnadsökningen, som i verkligheten är mycket större, urholkar därför de ökade anslagen. Man kan inte inom forskningen räkna med samma rationaliseringsmöjligheter som inom näringslivet. Det krävs ett nytt system för pris- och löneuppräknings inom den högre utbildningen och forskningen.

Om vi ska kunna tala om en reell satsning på forskning för utveckling, tillväxt och ett bättre liv, måste anslagen till forskningen höjas betydligt mer än vad regeringen föreslår.

6.1 Bättre villkor för forskarna

Universitet och högskolor har i dag egen finansiering bara till ungefär hälften av dagens doktorander, vilket inte är acceptabelt. Alliansen anser att det bör inrättas betydligt fler doktorandtjänster med en ekonomi och trygghet som är jämförbar med de normer som gäller i det omgivande samhället. Tjänsterna bör självfallet vara finansierade. Det behövs också ökade postdoktorala insatser för att långsiktigt bredda och utveckla forskarhandledningskompetensen. Det handlar både om att öka antalet forskartjänster och förbättra forskarnas villkor.

Med riksdagsmajoritetens blygsamma uppräknings av fakultetsanslagen möjliggörs knappast detta. Konsekvensen blir bl.a. att en hög andel doktorander också fortsättningsvis måste försörja sig med stipendier eller utbildningsbidrag med de stora brister i den sociala tryggheten som detta innebär, särskilt för kvinnor. De ”får” helt enkelt inte bli sjuka, gravida eller arbetslösa eftersom de står utanför det sociala trygghetsnätet.

Regeringen har anvisat sammanlagt 150 miljoner kronor för att öka antalet meriteringsanställningar. Detta är ett steg i rätt riktning men otillräckligt. Alliansen anser att det behöver skapas fler möjligheter för nydisputerade forskare – s.k. postdoktorala tjänster – förutom de nuvarande forskarassistent-

tjänsterna och biträdande lektorstjänsterna. För dem som har disputerat är genomsnittstiden sju år, innan en fast anställning blir aktuell. Enligt tillgänglig statistik drabbas särskilt kvinnliga forskare av de otrygga anställningsvillkoren.

Den stora ökningen av både grundutbildningen och forskarutbildningen under den senaste tioårsperioden har kraftigt minskat universitetslärares möjligheter att forska, på grund av att finansieringen inte har ökat i motsvarande takt. Universitetslärare – inklusive professorerna – behöver dock få rimlig tid för egen forskning.

Sammantaget visar detta, att högre fakultetsanslag är en viktig förutsättning för att förbättra villkoren för forskarna och doktoranderna. Alliansens satsning gör detta möjligt.

Utöver regeringens totala ökning av fakultetsanslagen med 520 miljoner kronor anslår vi därför ytterligare 200 miljoner kronor år 2006, 300 miljoner kronor år 2007, 400 miljoner kronor år 2008, 500 miljoner kronor år 2009 och 600 miljoner kronor år 2010. Totalt innebär detta ytterligare två miljarder kronor till forskning, utöver regeringens satsning.

7 En annan fördelning för effektivare resursanvändning

Basresurserna vid våra lärosäten urholkas. Detta gör det svårt att behålla fast anställd personal och riskerar att erodera delar av den infrastruktur som människors kunskap och kompetens utgör. Det försvårar också möjligheten att erbjuda långsiktigt starka forskningsmiljöer. Alliansens ökning av forskningsanslagen tillförs därför de s.k. fakultetsanslagen. Det ökar forskningens frihet och självständighet och möjliggör även en resursförstärkning inom ämnesområden med en låg andel externa medel. Vi anser att fakultetsanslagen bör öka från nuvarande 45 % till lägst 55 % av de totala statliga anslagen till forskning.

Fakultetsanslagen ska fördelas mellan universitet och högskolor på ett sätt som gynnar förstklassiga forskningsmiljöer, oavsett om dessa finns vid större eller mindre lärosäten. Lärosätena kan kvalificera sig stegvis för tilldelning av forskningsresurser. Denna kvalificering kan göras utifrån en trappa där det anges vilka vetenskapliga rättigheter ett lärosäte ska tilldelas beroende på vilket steg i utvecklingen det har uppnått.

Vi föreslår följande grundmodell för fördelning av fakultetsanslagen:

1. En del av fakultetsanslagen för forskning ska fördelas utifrån hur många studenter lärosätet har.
2. En del av medlen fördelas i konkurrens efter en vetenskaplig bedömning av lärosätets forskningsresultat de senaste åren.
3. En viss del av fakultetsanslagen fördelas i konkurrens efter en kvalitetsgranskning av lärosätets program och strategi för forskningen.

Fel! Okänt namn på

Genom modellen ges alla lärosäten möjlighet att skapa forskningsmiljöer, men den framtida utvecklingen bestäms av uppnådda resultat och trovärdigheten i framtida program. Det innebär ett rättvist system, som ger alla lärosäten – oavsett storlek eller traditioner – förutsättningar att utveckla excellenta forskningsmiljöer. Utvecklingen kommer underifrån genom de enskilda högskolornas kvalitets- och utvecklingsarbete, inte uppifrån genom politiska prestigesatsningar.

En oberoende utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering behöver tillsättas för att utreda i vilken grad det har bidragit till att stärka svensk forskning och utveckling.

8 Stärk forskningens roll för företag och tillväxt

Framstående forskning inom medicin och teknik är en viktig grund för Sveriges framtidsmöjligheter. Vi stöder därför inriktningen att dessa områden ska vara prioriterade.

Regeringen föreslog i forskningspropositionen en ökning av anslagen till forskning i små och medelstora företag och till FoU-program i samverkan med näringslivet med sammanlagt 130 miljoner kronor under fyraårsperioden, vilket riksdagen biföll. Pengarna ska fördelas av Vinnova. Vi stöder denna satsning. Detta räcker dock inte. För att stärka forskningens roll för företag och tillväxt krävs en ökad kommersialisering av forskningsresultaten. För att stimulera detta behöver staten gynna de högskolor och universitet som erbjuder sina forskare belöningar för sådan kommersialisering. Alliansen vill införa ett belöningssystem genom ”vinstdelningspaket”, i vilka forskaren erbjuds royalties, delägarskap eller optioner i ett eller flera företag. Universitet och högskolor som knoppar av framgångsrika företag ska få högre anslag till sin forskningsverksamhet. Högskolorna bör även få en ”vinstandel”.

8.1 Inrättande av ett nationellt institut för hälsa och medicin

Till skillnad från regeringen anser vi att breda satsningar snarare än statlig detaljstyrning är ett effektivt sätt att åstadkomma långsiktig nytta. Därför vill vi utveckla ämnesrådet för medicin till en svensk motsvarighet till USA:s ”National Institute of Health”, kallad ”Nationellt institut för hälsa och medicin”. Syftet är att kraftsamla kring strategiska områden såsom exempelvis bioteknik med medicinsk inriktning, bioinformatik, klinisk forskning och IT inom hälso- och sjukvården. Till detta institut anslår vi därutöver 400 miljoner kronor, dvs. motsvarande ökning av resurserna som regeringen öronmärker till olika områden inom medicinsk forskning i propositionen.

9 Använd EU:s forskningsinsatser rätt

Riksdagsmajoriteten har beslutat att Rådet för forsknings- och utvecklings-samarbete inom EU ska avvecklas. I stället inrättas fr.o.m. den 1 januari 2006 ett sekretariat för verksamheten knutet till Vinnova. Detta innebär att den nödvändiga bredden i bedömningen av forskningsinsatserna minskar.

Vi anser att det är fel utveckling. Allians för Sverige föreslår:

- Att ett eller flera europeiska forskningsråd utvecklas med uppgift att fördela en betydande del av forskningspengarna på europeisk nivå. I forskningsråden ska representanter för forskarsamhället ha det avgörande inflytandet.
- Att Sverige driver att hanteringen av forskningsanslagen i EU avbyråkratiseras.
- Att prioriteringar genomförs så att EU:s forskningsresurser satsas på stora internationella projekt, som är svåra att finansiera för ett enskilt land.
- Att EU bör prioritera grundforskning i sina insatser.

Europeiska unionen har satt som mål att Europa ska bli världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga ekonomi. Om det ska lyckas, krävs en forskning av yppersta klass. Det är av oerhört stor betydelse att EU medvetet satsar på forskningen. En sådan insats är enda möjligheten för Europa att närma sig USA när det gäller vetenskapliga framgångar. EU borde lära av USA att det är den fria forskningen som föder framgång, inte en politisk eller byråkratisk styrning. Det är därför oroande att politiker och byråkrater i EU ges ökad makt över forskningen.

De tidigare ramprogrammen har inte omfattat så stora belopp som det nu handlar om. Det nuvarande ramprogrammet omfattar ca 160 miljarder kronor. Allians för Sverige vill satsa mer pengar på forskning, men det ska i första hand vara nationella pengar som forskarna ska ha stort inflytande över. EU-pengarna innebär att de svenska resurser som skulle ha använts till fri forskning minskar, eftersom EU-medlen binder upp svenska medel. EU:s insatser bygger på tanken om samfinansiering; det blir bara medel från EU om svenska universitet och högskolor bidrar med egna resurser. När det gäller stora forskningsprojekt som bara kan genomföras av flera länder gemensamt är det motiverat att EU finansierar forskning. EU:s forskningsresurser bör i första hand prioritera grundforskningssatser. För att dessa projekt ska kunna finansieras på bästa sätt måste administrationen runt resurstilldelningen förenklas betydligt. De byråkratiska hindren är svåra både vid ansökningar om medel och vid redovisningar av pågående forskningsprojekt.

Den svenska regeringen måste snarast agera i EU, eftersom unionen just nu utformar principerna för hur forskningen ska finansieras i ett s.k. ramprogram som ska gälla i fem år. Det är särskilt viktigt att de beslut som fattas i detta sammanhang blir riktiga, eftersom Europeiska unionen nu antar en alltmer omfattande och långtgående forskningspolitik.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2005

Ulf Nilsson (fp)

Sten Tolgfors (m)

Håkan Larsson (c)

Torsten Lindström (kd)